

איש סודו של שמעון פרס מערבב אמת ובדיה - והתוצאה היא מהתלה ספרותית משעשעת

צילום: משה מילר, לע"מ

הדיפלומט לשעבר אבי גיל מתבל את סיפורו בפרטים בדיוניים ומכניס את הקורא אל נבכי עולמו המורכב של איש משרד החוץ, שבו מאמצים דיפלומטיים עדינים ודיסקרטיים עלולים להתנפץ בכל רגע על קרקע מציאות ישראלית נפיצה

אבי גיל. ביקום האלטרנטיבי שלו פרס התכוון לפרוש מהפוליטיקה בעקבות פליטת פה צילום: איליה מלניקוב

[גיא הורוביץ](#)

15 בנובמבר 2022

אבי גיל
צומת טורונטו

• **שם הספר:**

צומת טורונטו

• **מו"ל:**

שתיים

• **עורכ/ת:**

עורכת: אורנה לנדאו

• **מס' עמודים:**

189

• **מחיר:**

92.0

קשה שלא להתרשם מהקריירה הענפה של אבי גיל – איש משרד החוץ לשעבר, שהחל את שירותו כמזכיר שני בנפאל וסיים אותו כמנכ"ל המשרד, היה שותף לכמה מהמהלכים המעניינים ביותר בזירה המדינית, במיוחד מאז הפך [לאיש סודו של שמעון פרס](#) וליווה אותו בתקופה הפורייה והמאתגרת ביותר בתולדות המשרד עד אז: ימי ההסכמים הראשונים עם הפלסטינים, התחממות היחסים עם סוריה והסכם השלום עם ירדן, מבצע "ענבי זעם" ופעילות סודית בזירה האיראנית.

למעט הנושא האחרון, המצוי ברובו תחת חיסיון מוחלט, עבודתו הצמודה של גיל עם פרס כבר נסקרה בהרחבה בספרו הראשון, "[נוסחת פרס: מיומנו של שותף סוד](#)" (כנרת, זמורה, דביר, 2018). הספר, מעין ביוגרפיה חלופית של פרס בימיו כשר חוץ, ראש ממשלה ונשיא המדינה, זיכה אותו בשבחים לא רק על איכות הכתיבה, אלא גם על כך שלא ניסה לייפות את חסרונותיו וטעויותיו של הווינר שהוכתר גם כלזר הנצחי. גיל לא הסתיר את אהבתו לאיש שפרש עליו את חסותו והפך אותו ליועץ קרוב, אבל לא נתן לה להפך את האיזון בין הטוב לרע ב-30 שנותיו האחרונות של פרס.

כשמאחוריו שנים של שירות ציבורי עשיר וניסיון במגזר הפרטי, התפנה גיל לכתוב ביוגרפיה משל עצמו. אך מה יעשה אדם שהפרקים המעניינים ביותר בסיפור חייו כבר נכתבו בספרו הראשון, וספק אם שנות התבגרותו בנווה שאנן בחיפה, שירותו הצבאי וראשית ימיו כדיפלומט זוטר הן החומר שממנו עשויים ספרים מצליחים? גיל נוקט תחבולה מוכרת ומסוכנת – הוא מתבל את סיפורו בפרטים בדיוניים, לעתים אפילו בפרקים בדויים לחלוטין, וטורף אותם היטב בבלילה המכילה גם את האירועים האמיתיים שלהם היה שותף. שמן הטיגון הוא כישרון הכתיבה של גיל, שאינו חף מהגזמות וקלישאות, אבל איכשהו מצליח לעבוד ואפילו היטב.

גיל ושמעון פרס, 1996 צילום: משה מילנר / לע"מ

כבר בהקדמה מוזמן הקורא להאמין כי את ההחלטה לכתוב את הספר קיבל גיל בעודו יושב במעצר בקנדה, לאחר שיחה תמימה עם שכניו לבניין, שהפכה להלשנה על מעורבותו לכאורה ברצח חבר קונגרס לשעבר בעת ביקורו של האחרון בתל אביב. חובבי היסטוריה פוליטית בוודאי זוכרים את האירוע, אך יתקשו לשחזר אם מעצרו של גיל אכן התרחש במציאות. ערך [הוויקיפדיה הרזה המוקדש לגיל](#) ("דיפלומט", כפי שהוא מוגדר שם, כדי להבדילו מאבי־גילים אחרים) אינו עוזר לפזר את הערפל; אפילו פרטים ביוגרפיים בסיסיים כמו היחידה שבה שירת אינם נזכרים בו. אבל גם בהיעדרם יתקשה הקורא להאמין כי גיל אכן נשכח בדרום לבנון לאחר מבצע ליטני ובילה שם שנים אחדות עד שהוחזר לישראל. אצל גיל הבדיה היא גם מהתלה, וכשהסיפור מתגלה כמשעשע למדי, אפילו הקורא הספקן מתמסר ליקום האלטרנטיבי שהוא בורא בעבור בן דמותו.

"ייסורי מצפון פקדו אותי מדי פעם, שמא בלבנון לא עמדתי בציפיות שהמדינה תלתה בי", כותב גיל ביובש, ומוסיף: "בכל מקרה, כדי לפצות על רשלנותי כחייל, הטלתי על עצמי לבצע פרויקט לאומי: מתן שמות עבריים לכל יישובי דרום לבנון. כרים השיג עבורי את מפת האזור, ואני גיירתי בשקדנות כפר אחר כפר, כותב את שמם העברי במפה לצד השם הערבי. כך למשל, ברעשית הפכה לצור־בראשית, נבטיה לנווה־בתיה. ובינת־ג'בייל לבת־תל. לא היה לי ספק שלא ירחק היום, וממשלת ישראל תמצא תועלת במלאכה החלוצית שעמסתי על כתפיי בהתנדבות".

- **"נוסחת פרס": היועץ אבי גיל מציג את שמעון פרס בלי לסלף ובלי ללקק**
- **יועצו הקרוב של שמעון פרס מספר עליו הכל**

בלבנון, כך אנחנו מתבקשים להאמין, התוודע גיל למעלותיו של שעון רולקס מזויף. מי ששירת ברצועת הביטחון זוכר בוודאי את מגוון המוצרים המזויפים שאפשר היה להשיג מעבר לקו הסגול, אבל גיל אינו מסתפק בכך ומייעד לרולקס המזויף תפקיד משמעותי בביוגרפיה שלו – מִסְפָּר משנה. בגוף ראשון הופך הרולקס לקול ההיגיון והמצפון של גיל, המאפשר לו להרחיב את מחזות הדמיון אל מעבר לגבולות המתקבלים על הדעת אפילו כמהתלה. "שמעתי את אבי גיל, האיש שאני ענוד על מפרק ידו, מסביר כי הרעה נובעת לעתים מפטפוטים חסרי אחריות של ידידים שכוונותיהם טובות", מספר הרולקס המזויף, "אלה דוחפים את עניין השעונים המזויפים אל הכותרות וגורמים לרשויות החוק להחריף את מסע הציד נגדנו. כך קרה, לדבריו של גיל, כאשר לידי גאגא נחתה בבנגקוק וציצה ל-24 מיליון העוקבים שלה בטוויטר: 'אני רוצה לקנות רולקס מזויף'. אינספור שעונים מזויפים שילמו בחייהם על הציוף הטרגי הזה".

למרות האווירה ההיתולית השורה על הספר, ואולי בגללה, גיל מרשה לעצמו לחשוף פרטים עסיסיים מפרשיות שלהן היה שותף מתוקף תפקידיו. בהיעדרה של צנזורה עצמית, גם צנזורה פורמלית מיותרת כאן: לא ברור מהי

אמת ומהי בדיה, והקורא אמור לנחש מה מבין האירועים המתוארים אכן קרה במציאות. זה משחק ניחושים משעשע למדי, במיוחד כיוון שהאינטרנט אינו שש לסייע: רוב הסיפורים בספר נמצאים באחד משני הקצוות של מרחב העניין הציבורי – כאלה שאינם מעניינים איש מלבד מכריו ומוקיריו של גיל, וכאלה שרק בעוד שנים רבות יהיה אפשר לקרוא עליהם, כשיוסר החיסיון.

כך, למשל, מספר גיל על שיחה שקיבל (לכאורה) ויועדה (לכאורה) לאבי גיל ה"קצין" (כפי שהוא מוגדר בוויקיפדיה), הלוא הוא האלוף אבי גיל המשמש היום כמזכיר הצבאי של ראש הממשלה. המתקשר, עוזר הרל"ש של הרמטכ"ל, מבקש מגיל – מבלי שזה מתוודה על היותו אדם אחר – לפקד על פינוי מאחז בקרבת הר ברכה, ומשתף אותו בדיעה שעל פיה "האמריקאים בטירוף". "יכולתי להסביר לרס"ן יואב מדוע 'האמריקאים בטירוף'", כותב גיל, "אליוט ברוקס סיפר לי שעות ספורות קודם לשיחתי עם יואב שמזכיר המדינה רותח מאחר שהתכוון להציג יוזמת שלום אמריקאית חדשה, ועתה, בגלל הקמת המאחז, הפלסטינים יסרבו אפילו לעיין בה".

גיל הדיפלומט לא התחזה כנראה מעולם לגיל הקצין, אבל מקרה שבו הקמת מאחז טירפדה – או איימה לטרפד – יוזמת שלום אמריקאית כנראה אירע במציאות. בין שמדובר בתקרית אמיתית ובין שמדובר רק בכזאת שהיתה סבירות גבוהה להתרחשותה, גיל מכניס את הקורא אל נבכי עולמו המורכב של איש משרד החוץ, שבו מאמצים דיפלומטיים עדינים ודיסקרטיים עלולים להתנפץ בכל רגע על קרקע מציאות ישראלית נפיצה. במקביל, הוא חושף טפח מעולמו של אדם החולק את שמו עם אחרים, שלפחות שניים מהם נוגעים בעולמות התוכן שלו: אבי גיל הקצין מחד, ואבי גיל הסופר מאידך. הדיפלומט גיל ספק מקנא ספק נהנה כשמייחסים לו את ספריו של גיל "הסופר", ומבעד לשכבות הציניות לא קשה לזהות את רצונו לקבל מחמאות על כישורו הספרותי גם ללא טעות בזיהוי.

גם אם "צומת טורונטו" אינו מסמך ביוגרפי נדיר, מדובר בספר רהוט המתמסר בעונג לתפקידו כאתנחתה קומית, ומאפשר לקוראים להיסחף אל העולם החלופי מבלי להרגיש מבוכה. כשגיל מפציר בבנימין נתניהו ש"כדאי לנצל את הנשיאות של טראמפ כדי לקדם את החזרה שלנו להתנחלויות שפוננו בשומרון וכדי ליצור טבעת התיישבות יהודית סביב ירושלים", וזה משיב כי "אתה עושה עליי רושם של קצין שבנוי מחומרים של רמטכ"ל. תרשום לך לקפוץ עם גאולה אלינו לקיסריה באיזו שבת" – הכותב מאותת לקוראיו כי בדו־שיח הזה יש רק דמות בדיונית אחת.

אחד הפרקים המוצלחים בספר הוא זה שבו מחליט פרס לפרוש מהחיים הפוליטיים בעקבות פליטת פה. "לא נולדנו להיות עם אדונים, ולכן הכיבוש מנוגד לערכי העם היהודי", מצוטט פרס כנואם מעל במת הכנסת. "כהרגלו, הקפיד לשלב שאלות רטוריות בנאומו, והפעם זעק אל חלל האולם המנומנם, 'האם היהדות היא בעד שליטה בעם אחר?'". גם מי שהעביר את העשורים האחרונים על מאדים יודע מהי השאלה הרטורית שאת התשובה לה היה

שמח פרס למחוק מעל דפי ההיסטוריה. במקרה זה, השאלה מציתה דיון תיאולוגי. "לא כל מה שדוד המלך עשה על הגגות נראה בעיני יהודי או מוצא חן בעיניי", מצוטט פרס הדמיוני ומצית סערה פוליטית, שמאיימת לסמן תפנית חדה במסלול חייו ובגורלה של מדינת ישראל. במחווה היסטורית למנחם בגין אומר פרס לגיל: "אבי, היום זה נגמר. איני יכול עוד".

בסופו של הפרק מצליח גיל, שנוטל על עצמו תפקיד כמעט פורסט־גאמפי בהיסטוריה הישראלית, לשכנע את פרס להישאר בתפקידו, לא לפני שהוא נמנע מלהגיש מכתב התפטרות שהפקיד בידיו ראש הממשלה. הוא עושה זאת בסיועה של אמו אביבה, שרוחה מרחפת מעל הספר מראשיתו ועד סופו. "פון א חזיר שווענצל קען מען קיין שטריימל נישט מאכן", מצטטת אביבה באוזני פרס את סבתה, "מזנב של חזיר אי אפשר לעשות שטריימל". גם מביוגרפיה של איש שירות החוץ אי אפשר לעשות רבי־מכר, אבל בהחלט ניתן להפוך אותה לספר שמעלה חיוך גדול. בעידן הפייק ניוז, עדיף לצרוך את הפייק מאנשים כמו אבי גיל "הדיפלומט".
